

Lakiosasto
Suunnittelu- ja laskentaosasto

26.1.1996

Työeläkelaitoksille

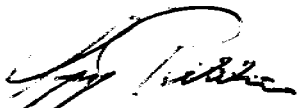
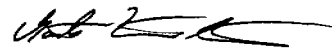
TaEL-ELÄKKEEN LASKENTA 1.1.1996

Vuoden 1996 alusta tehdään eläkkeiden laskentaan monia muutoksia. Tässä yleiskirjeessä käsitellään TaEL:iin vuoden 1996 alusta tulevia laskentamuutoksia. Muista eläkkeiden laskentaan liittyvistä muutoksista on annettu yleiskirjeet A 42/95, A 44/95, A 45/95 ja A 46/95.

Hallituksen esitys lainmuutoksiksi (HE 118/1995 vp) on lähetetty yleiskirjeellä A 27/95 ja 18.12.1995 vahvistetut lait yleiskirjeellä A 43/95.

Ohjeet on käsitelty Eläketurvakeskuksen tulkintaryhmässä, jossa ovat jäseninä myös eläkelaitosten edustajat.

ELÄKETURVAKESKUS

Seppo Pietiläinen
Martti Hännikäinen

Lakiosasto

Suunnittelu- ja laskentaosasto

26.1.1996

TaEL-ELÄKKEEN LASKENTA 1.1.1996

1 JOHDANTO	1
1.1 Lainmuutoksen pääasiallinen sisältö	1
2 TaEL-ELÄKKEEN LASKENTA 1.1.1996	1
2.1 Taustaa	1
2.2 Karttuneen eläkkeen rajamäärä ja määräytyminen	2
2.3 Vanhuuseläke	2
2.4 Tulevan ajan edellytys ja tulevan ajan palkka	3
2.4.1 Eläkkeeseen oikeuttava aika ja ansiot	3
2.4.2 Oikeus tulevaan aikaan	4
2.4.3 Tulevan ajan palkan laskeminen	5
2.4.4 Esimerkkejä tulevan ajan laskennasta	6
2.5 TaEL-ansiot yhteensovituksessa	8
3 VOIMAANTULO	9

Lakiosasto
Suunnittelu- ja laskentaosasto

26.1.1996

TaEL-ELÄKKEEN LASKENTA 1.1.1996

1

JOHDANTO

Vuoden 1996 alusta tulevat voimaan työeläkkeitä koskevat lainmuutokset, jotka perustuvat työmarkkinajärjestöjen sopimukseen 18.5.1995. Eläkkeiden laskentaa koskevia muutoksia tehdään TEL-eläkepalkan määrittelyyn, harkinnanvaraiseen eläkepalkan tarkistukseen, eläkkeiden indeksitarkistukseen, tulevan ajan määräytymiseen ja karttumiin, yhteensovitukseen sekä lyhyiden työsuhteiden ketjutukseen.

Tässä yleiskirjeessä selostetaan TaEL:n mukaisen eläkkeen laskentaan vuoden 1996 alusta tulevat muutokset. Hallituksen esitys (HE 118/1995 vp) on lähetetty yleiskirjeellä A 27/95 ja vahvistetut lait yleiskirjeellä A 43/95.

1.1

Lainmuutoksen pääasiallinen sisältö

TaEL:n tulevan ajan palkan laskenta muuttuu LEL:n tulevan ajan palkan laskennan kaltaiseksi. Karttuneen eläkkeen laskenta jää entiselleen.

TaEL:ia koskevat myös kaikki muut työeläkejärjestelmän yhteiset 1.1.1996 voimaan tulevat muutokset, kuten tulevan ajan erilaiset karttumisprosentit, indeksimuutokset, yhteensovitus ja kuntoutustuki, joita on selostettu omissa yleiskirjeissään.

Osa-aikaeläkettä ei edelleenkään voida myöntää TaEL:n mukaan.

2

TaEL-ELÄKKEEN LASKENTA 1.1.1996

2.1

Taustaa

Eräiden työsuhteissa olevien taiteilijoiden ja toimittajien eläkelaki, TaEL, joka tuli voimaan 1.1.1986, sisälsi alunperin sekä TEL:stä että LEL:stä muokattuja ja lisäksi erityisiä TaEL:lle ominaisia eläkkeen laskentasäännöksiä. Nämä tekivät TaEL:n soveltamisen mutkikkaaksi.

TaEL:n piiriin kuuluvat työsuhteet ovat tyypillisesti lyhytaikaisia ja epä säännöllisiä kuten LEL:ssä ja ansioiden määrä vaihteleva. TaEL:n karttunut eläke onkin perustunut LEL:n tapaisesti vuosiansioihin koko työhistorian aikana.

Lakiosasto

Suunnittelu- ja laskentaosasto

26.1.1996

TaEL:n tulevan ajan palkan laskenta sen sijaan on ollut lähes TEL:n mukainen. Käytännössä LEL:n laskentasäännöt sopivat paremmin myös TaEL:n tulevan ajan eläkkeen laskentaan. Kun TEL-eläkepalkan laskeminen tuli muutettavaksi, eriytettiin TaEL-laskenta LEL:n mukaiseksi. Muutos tehdään tulevan ajan säännöksiin ja palvelusaika-käsitteeseen. TaEL:n karttuneen eläkkeen laskenta jää entiselleen.

2.2

Karttuneen eläkkeen rajamäärä ja määräytyminen

TaEL-eläkkeeseen oikeuttaa edelleen jokainen vuosi, jona TaEL:n piirissä on ansioita vähintään 540 markkaa indeksissä 142 (v. 1966). Rajamäärä on 6 692,96 markkaa vuoden 1996 indeksitasossa 1760 (TaEL 3 § 2 mom.). Taulukosta 1 sivulta 5 näkyy kyseinen rajamäärä eri vuosina TaEL:n voimaantulosta lähtien.

Karttuneen eläkkeen määrä lasketaan tällaisten vuosiansioiden indeksillä korjatusta yhteissummasta. Vuosipalkoista vähennetään ennen eläkkeen laskemista palkansaajan työeläkemaksun osuus, ensimmäisen kerran vuonna 1996.

Uusittu TaEL:n 3 § on seuraavanlainen:

Tämän lain mukaan myönnettävät eläkkeet ovat vanhuuseläke, työkyvyttömyyseläke, joka voi olla myös kuntoutustuki tai yksilöllinen varhaiseläke, sekä työttömyyseläke ja perhe-eläke. Työntekijälle voidaan antaa kuntoutusta ja myöntää kuntoutusrahaa tai harkinnanvaraista kuntoutusavustusta. Näiden etuuksien saamisen edellytykset ja suuruus määräytyvät, jollei tästä laista muuta seuraa, siten kuin työntekijäin eläkelaislaissa (395/61) säädetään.

Eläkkeen saamisen edellytyksenä on, että työntekijän työansiot tässä laissa tarkoitetusta ansiotyöstä ovat kalenterivuodessa vähintään 540 markkaa. Työansion katsotaan kohdistuvan siihen kalenterivuoteen, jona se on maksettu. Tämä markkamäärä tarkistetaan yleisten palkka- ja hintatasossa tapahtuneiden muutosten mukaan siten kuin työntekijäin eläkelain 9 §:ssä säädetään.

Työntekijällä on kuitenkin oikeus saada vanhuuseläkettä tämän lain mukaan siitä riippumatta, jatkaako hän 1 §:ssä tarkoitettua työtä.

2.3

Vanhuuseläke

Toisin kuin LEL:ssä otetaan TaEL-ansiot huomioon vanhuuseläkettä varten sen kalenterikuukauden loppuun, jonka aikana työntekijä täyttää 65 vuotta.

Lakiosasto

Suunnittelu- ja laskentaosasto

26.1.1996

Esimerkki 1

Näyttelijä on syntynyt 3.5.1931 ja täyttää 65 vuotta 3.5.1996. Hän on ansainnut freelancerina TaEL-ansioita viitenä vuotena yli TaEL:n rajamäärän. Vanhuuseläke lasketaan TaEL:n voimassa ollessa 31.5.1996 mennessä saaduista rajamäärän ylittävistä vuosiansioista.

Vuosi	TaEL-ansiot mk/v	TaEL-ansiot mk/v ind. 1760	
1986	20 000	30 214,59	
1989	3 000	- - -	alle rajamäärän
1993	35 000	36 492,89	
1994	41 000	42 748,34	
1995	9 000	9 252,34	
1996	17 000	16 416,90	x)
Yhteensä		135 125,54	

x) Vuoden 1996 ansioista on vähennetty työntekijän työeläkemaksu kertoimella 0,0343 seuraavasti:

$$17\,000 - (0,0343 \times 17\,000) = 16\,416,90$$

Vanhuuseläke on 1,5 % vuosien 1986-1993 indeksillä korjattujen ansioiden yhteissummasta ja 2,5 % vuosien 1994-1996 indeksillä korjattujen ansioiden yhteissummasta.

$$\begin{array}{rcl} 1,5 \% \times 66\,707,48 & = & 1\,000,61 \text{ mk/v} \\ 2,5 \% \times 68\,418,06 & = & 1\,710,45 \text{ mk/v} \\ \text{yhteensä } 135\,125,54 & & 2\,711,06 \text{ mk/v} \end{array}$$

TaEL-vanhuuseläke on 2 711,06 mk/v ja 225,92 mk/kk 1.6.1996 alkaen.

2.4

Tulevan ajan edellytys ja tulevan ajan palkka

2.4.1

Eläkkeeseen oikeuttava aika ja ansiot

Aikaisemmin TaEL:ssa muodostui jokaisesta kalenterivuodesta, jona ansioita oli vähintään rajamäärän verran, ikäänkuin vuoden eli 1.1.-31.12. mittainen eläkkeeseen oikeuttava aika. TaEL:ssa käsiteltiin vuosiansioita kuten LEL:ssä mutta työsuhdeaikaa kuten TEL:ssä. Mm. työs-kentelyn rinnakkaistilanteissa tämä keinotekoinen aika ei aina johtanut kohtuullisiin lopputuloksiin.

Tähän saakka oikeus tulevaan aikaan TaEL-ansioiden perusteella arvi-oiitiin TEL:n mukaisesti siten, että jokainen TaEL-kalenterivuosi oli ikään-

Lakiosasto

Suunnittelu- ja laskentaosasto

26.1.1996

kuin TEL-työsuhde. Työntekijällä oli oikeus tulevaan aikaan, jos työkyvyttömyys alkoi enintään 360 päivän kuluessa sellaisen kalenterivuoden päättymisestä, jona TaEL-ansioita oli 540 markan vähimmäismäärä (ind. 142 ja 6 692,96 markkaa vuoden 1996 indeksitasossa 1760) tai jos tuo määrä ansioita oli työkyvyttömyyden alkamisvuonna. Jälkikarenssiaikaa pidensivät työttömyys- ym. päivät.

TaEL:ssa oli myös työkyvyttömyyden alkamisvuotta koskeva pienempi rajamäärä 45 mk/kk (ind. 142). Tämä on nyt poistettu.

Uudistuksessa entiset TaEL:n pykälät 4 ja 5 on kumottu. Näin ollen TaEL-ansioiden katsotaan nyt kohdistuvan sille kuukaudelle, jolta maksut on suoritettu, kuten LEL:ssä, eikä niiden katsota ulottuvan koko kalenterivuodelle kuten tähän asti.

TaEL:n uusi 4 § on seuraava:

Eläkkeen suuruus määrätään noudattaen soveltuvin osin lyhytaikaisissa työsuhteissa olevien työntekijäin eläkelain (134/62) 5 §:n 1 momentin, 2 momentin 1 ja 3 kohdan ja 4-6 momentin, 5 c §:n, 7 §:n, 7 a §:n ja 7 b §:n säännöksiä.

Rajoitussääntö

Nyt myös rajoitussääntö on LEL:n mukainen (LEL 5 c § 1 mom.). Eläkkeessä ei oteta huomioon palkkaa sellaisessa työsuhteessa, jonka alkaessa sairaus oli olemassa, ellei työsuhde ole alkanut vähintään vuotta ennen työkyvyttömyyttä.

2.4.2

Oikeus tulevaan aikaan

Oikeus tulevaan aikaan TaEL-ansioiden perusteella arvioidaan nyt samojen ehtojen mukaan kuin LEL:ssä (LEL 7 §). Työntekijällä on 1.1.1996 lukien oikeus tulevaan aikaan TaEL:n mukaan, jos hän on ansainnut TaEL-töissä vähintään LEL:n 7 §:n 1 momentissa mainitun 800 markan (ind. 100) rajamäärän (14 080 markkaa vuoden 1996 indeksitasossa 1760) 540 päivän aikana ennen työkyvyttömyyden syynä olevan sairauden alkamista. Tätä 540 päivän jälkikarenssiaikaa pidentävät työttömyys- ym. päivät. Rajamäärä eri vuosina näkyy seuraavalla sivulla olevasta taulukosta.

Oleellista muutoksessa on se, että TaEL:ssa käytetään LEL:n rajamäärää ja 1 1/2 vuoden aikaa (540 päivää). Lisäksi rajamäärä tulee olla ansaittu ennen työkyvyttömyyden syynä olevan sairauden alkamista eikä ennen työkyvyttömyyden alkamista.

Tarkoitus ei ole muuttaa eläkkeen muodostumisperiaatteita, vaan tapauskohtaisesti arvioidaan, milloin sairaus on ollut työeläkelakien tarkoittamalla tavalla olemassa alentaen ansiotasoa. Sairaus-käsitteellä

Lakiosasto

Suunnittelu- ja laskentaosasto

26.1.1996

haetaan oikeaa ansiotasoa myös tulevan ajan turvaamiseksi. Eläketahtuma on työkyvyttömyyden alkaminen.

TaEL:iin ei kuitenkaan sovelleta LEL:n 7 §:n 1 momentissa olevaa MYEL-yrittäjien alempaa, 200 markan (ind. 100) tulevan ajan rajamäärää (3 520 mk/v vuoden 1996 indeksitasossa 1760). Tämä johtuu siitä, että TaEL:ssa otetaan huomioon vain sellaiset vuodet, joina ansioita on vähintään 540 markan (ind. 142) rajamäärä. Eli jos tulevan ajan oikeus tulee MYEL:n mukaan, niin TaEL-ansioita on oltava vähintään 540 markkaa (ind. 142), jotta oikeus tulevaan aikaan tulisi myös TaEL:n mukaan.

Tulevan ajan oikeuden TaEL-ansioiden jälkeen lakkauttaa vähintään kuusi kuukautta jatkunut työsuhde tai yrittäjätoiminta. Myös TaEL-ansioita seuraavat ylemmän rajamäärän suuruiset LEL-ansiot lakkauttavat TaEL:n tulevan ajan oikeuden.

Taulukko 1

Vuosi	Indeksi- pisteluku	TaEL:n ansioraja 540 mk	LEL:n ylem- pi rajamäärä 800 mk
1986	1165	4 430,28	9 320
1987	1225	4 658,45	9 800
1988	1291	4 909,44	10 328
1989	1387	5 274,51	11 096
1990	1481	5 631,97	11 848
1991	1595	6 065,49	12 760
1992	1682	6 396,34	13 456
1993	1688	6 419,15	13 504
1994	1688	6 419,15	13 504
1995	1712	6 510,42	13 696
1996	1760	6 692,96	14 080

2.4.3

Tulevan ajan palkan laskeminen

Tulevan ajan palkka lasketaan kuten LEL:ssa (LEL 7 a §). Se lasketaan sellaisten kalenterivuosien ansioista, joina ansioita on TaEL-toi:ssä vähintään 800 markan rajamäärä.

Jos tällaiseen kalenterivuoteen sisältyy TEL-työsuhteita eikä tulevan ajan oikeutta ole muun lain nojalla, TaEL-vuosiansioon lisätään ko. kalenterivuonna olevan TEL-työsuhteen palkat.

Lakiosasto

Suunnittelu- ja laskentaosasto

26.1.1996

Kun tällaisten TaEL-vuosien yhteispalkkasumma jaetaan vakuutusvuosilla keskipalkan laskemiseksi, vähennetään vakuutusvuosista työeläkelisään oikeuttava aika.

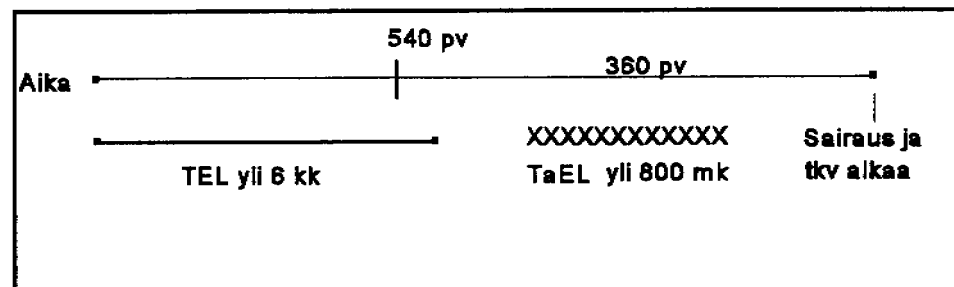
TaEL:iin sovelletaan myös LEL:n säännöstä, jonka mukaan TaEL-eläkkeen tulevan ajan palkkana voidaan käyttää TEL-työsuhteen suurempaa palkkaa tai MYEL- tai YEL-työtuloa, jos TaEL-rajamäärän (tässä 800 mk/v ind. 100) ansaitseminen on estänyt tulevan ajan palkan laskemisen näistä jaksoista (LEL 7 b § 7 mom.). Eläke on kuitenkin TaEL-eläke.

Työntekijä saa tulevan ajan oikeuden rinnakkaisen työskentelyn perusteella, jos hän ansaitsee ylemmän rajamäärän TaEL-töissä vähintään kuusi kuukautta jatkuneen työsuhteen tai yrittäjätoiminnan kestäessä. Työntekijä saa oikeuden tulevaan aikaan myös TaEL:n kanssa rinnakkaisesta LEL-työskentelystä, jos molempien lakien alaiset ansiot ovat ylemmän LEL-rajamäärän suuruiset 540 päivän aikana ennen työkyvyttömyyteen johtavan sairauden alkua.

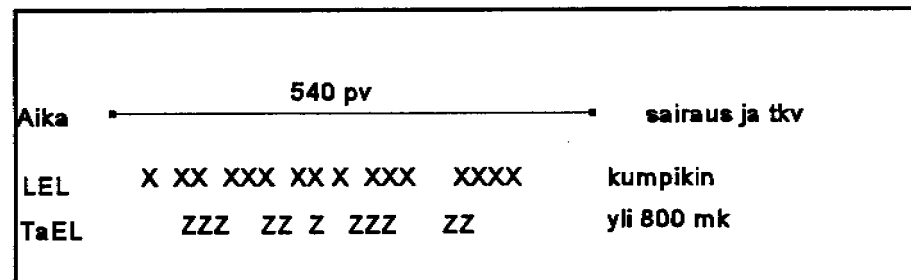
2.4.4

Esimerkkejä tulevan ajan laskennasta

Esimerkki 2. Tuleva aika vain TaEL:sta.

Esimerkki 3. Tuleva aika LEL:stä ja TaEL:sta, jotka rinnakkain.

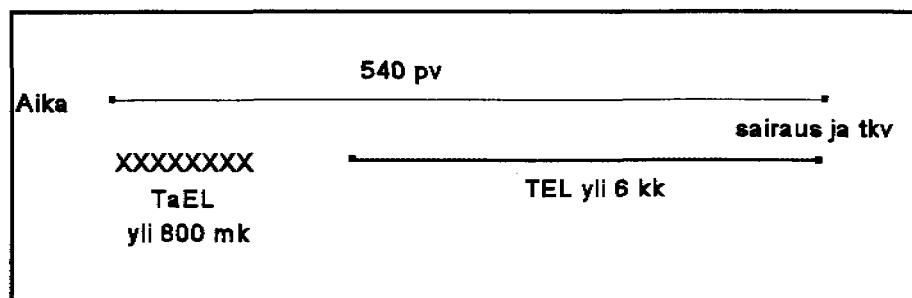

Lakiosasto

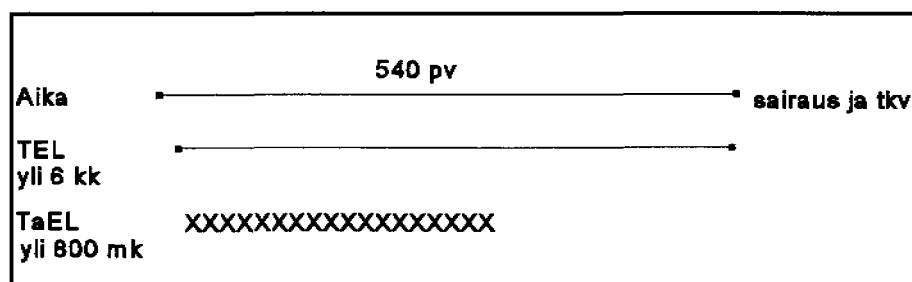
Suunnittelu- ja laskentaosasto

26.1.1996

Esimerkki 4. Tuleva aika vain TEL:stä, koska TEL yli 6 kk TaEL-palkkojen jälkeen.

Esimerkki 5. Tuleva aika sekä TEL:stä että TaEL:sta.

Esimerkki 6. Työkyvyttömyyseläkkeen laskenta.

Muusikko on syntynyt 10.6.1948. Työkyvyttömyys alkaa 31.7.1996, jolloin hän on 48-vuotias. Hän on ansainnut TaEL-ansioita seuraavasti:

Vuosi	Ansiot mk/v	Ansiot mk/v ind. 1760	Ansio- kk:t	
1986	50 000	75 536,48	12	
1987	2 000	--	--	alle rajamäärän
1988	150 000	204 492,64	12	
1989	200 000	253 785,15	12	
1990	215 000	255 503,04	12	
1991	45 000	49 655,17	12	
1992	170 000	177 883,47	12	
1993	100 000	104 265,40	12	
1994	175 000	182 464,46	12	
1995	130 000	133 644,86	12	
1996	80 000	77 256,00 *	7	
Yhteensä		1 514 486,67		
1991 + TEL-palkka		64 000,00		
Yhteensä		1 578 486,67	115	

* Vuoden 1996 ansioista vähennetään palkansaajan eläkemaksun osuutena 3,43 % eli 2 744 markkaa, joten ansio on 77 256 markkaa.

Lakiosasto

Suunnittelu- ja laskentaosasto

26.1.1996

Muusikko on ollut 8 kk:n TEL-työsuhteessa vuonna 1991, josta eläkepalkka on 8 000 mk/kk ja vapaakirjaeläke 80,00 mk/kk. Tämän TEL-työsuhteen palkka $8 \times 8\,000 \text{ mk} = 64\,000 \text{ mk}$ lisätään vuoden 1991 TaEL-ansioihin tulevan ajan keskipalkkaa laskettaessa.

Karttunut eläke on $1,5 \% \times 1\,514\,486,66 \text{ mk} = 22\,717,30 \text{ mk/v}$ eli $1\,893,11 \text{ mk/kk}$.

Työntekijällä on oikeus tulevan ajan palkkaan. Hänen työkyvyttömyyden syynä oleva sairautensa on alkanut 31.7.1996 ja hänellä on TaEL-ansioita vähintään 14 080 mk 540 päivän aikana ennen sairauden alkamista.

Keskimääräinen tulevan ajan palkka saadaan jakamalla ansioiden yhteismäärä ansainta-ajalla ja lukemalla kalenterivuoteen aina 12 kk eli $1\,578\,486,67 \text{ mk}/115 \text{ kk} = 13\,725,97 \text{ mk/kk}$.

Tulevaa aikaa on 202 kuukautta ja koko tulevan ajan palkkasumma on yhteensä $202 \text{ kk} \times 13\,725,97 \text{ mk} = 2\,772\,645,94 \text{ mk}$. Kerroin on alle 50 vuoden iälle 1,5 %, 50-60 vuoden ikävälille 1,2 % ja 60-65 vuoden ikävälille 0,8 %, joten tulevan ajan eläkeosuus on

1,5 % x	301 971,34 =	4 529,57 mk/v	
1,2 % x	1 647 116,40 =	19 765,40 mk/v	
0,8 % x	823 558,20 =	6 588,47 mk/v	
Yhteensä	2 772 645,94 =	30 883,44 mk/v	eli 2 573,62 mk/kk

Työkyvyttömyyseläke on yhteensä:

Karttunut TaEL-eläke	1 893,11 mk/kk
Tulevan ajan eläke	2 573,62 mk/kk
TEL-vpk	80,00 mk/kk
Eläke yhteensä	4 546,73 mk/kk

2.5

TaEL-ansiot yhteensovituksessa

Yhteensovitusperuste ei ole TaEL:ssa muuttunut. Yhteensovitusperusteena TaEL:n osalta käytetään korkeinta TaEL-vuosiansiota, joka yhteensovitusperustetta laskettaessa jaetaan 12:lla.

Jotta rinnakkaisuusedellytys TaEL-yhteensovitusperusteen kanssa täyttyisi, täytyy muun toiminnan jatkua koko kalenterivuoden. TaEL-ansioita on ko. vuonna oltava yhteensä 540 markkaa (ind. 142 ja 6 692,96 mk ind. 1760). Rinnakkaisina vuosina TaEL:n alaisessa työssä saatuna palkkana käytetään kalenterivuoden todellisten indeksillä tarkistettujen palkkojen keskimäärää kuukautta kohden. Palkansaajan

Lakiosasto

Suunnittelu- ja laskentaosasto

26.1.1996

vakuutusmaksuosuutta vastaava määrä vähennetään ansioista. Kalenterivuonna ansaitut TaEL-palkat jaetaan 12:lla.

Jos rinnakkaisia vuosia on useampia, lasketaan niiden TaEL-ansiot yhteen ja näin saadusta summasta lasketaan keskimääräinen TaEL- kuukausiansio. Se lisätään rinnakkaisen työsuhteen eläkepalkkaan, joka rinnakkaisen työskentelyn osalta otetaan yhteensovitusperustetta laskettaessa huomioon.

3

VOIMAANTULO

TaEL:n muuttuneita laskentasäännöksiä sovelletaan silloin, kun eläketapahtuma sattuu 1.1.1996 tai sen jälkeen. Ennen 1.1.1996 sattuneisiin eläketapahtumiin perustuviin eläkkeisiin sovelletaan entisiä laskentasäännöksiä.

Voimaantulossa on huomattava, että uusi laskentatapa kohdistuu myös ennen 1.1.1996 saatuihin ansioihin. Voimaantulo ei siis ole asteittainen kuten TEL-eläkepalkan muutoksessa.